

۱۵۵۳۱۴۶

مخزن الادویه

حکیم سید محمد حسین خان عقیلی خراسانی شیرازی

بازنویسی:

محمد جمشیدی

سرشناسه	: عقیلی علوی شیرازی، محمدحسین بن محمدهادی، قرن ۱۲ق.
عنوان و نام پدیدآور	: مخزن الادویه / سید محمدحسین خان عقیلی خراسانی شیرازی؛ بازنویسی محمد جمشیدی.
مشخصات نشر	: تهران: ایرانیان طب، ۱۳۹۶.
مشخصات ظاهری	: ۹۳۰ ص.: جدول.
شابک	: 978-600-98323-9-2
وضعیت فهرست نویسی	: فیبا
یادداشت	: کتابنامه.
موضوع	: پزشکی -- متون قدیمی تا قرن ۱۴
موضوع	: Medicine -- Early works to 20th century
موضوع	: گیاهان دارویی -- متون قدیمی تا قرن ۱۴
موضوع	: Medicinal plants -- Early works to 20th century
شناسه افزوده	: جمشیدی، محمد، ۱۳۶۲ -، مصحح
رده بندی کنگره	: ۱۳۹۶ ۳۷۰/۳۰۱۸۲
رده بندی دیویی	: ۶۱۰
شماره کتابشناسی ملی	: ۵۰۰۲۱۱

مخزن الادویه

حکیم سید محمدحسین خان عقیلی خراسانی شیرازی

بازنویسی: محمد جمشیدی

نوبت چاپ: اول / ۱۳۹۶

شمارگان: ۱۰۰ جلد

بها: ۹۵۰۰۰ تومان

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۹۸۳۲۳-۹-۲

تلفن: ۶۶۴۸۹۴۳۵-۶۶۴۸۹۴۱۰-۸۸۹۹۹۶۳۵۷

نشانی: بلوار کشاورز خیابان ۱۶ آذر نیش عبدی نژاد پلاک ۶۲/۱

www.iranianteb.com

فهرست

پیش گفتار	۱۱
خلاصه‌ای بر فصول	۱۳
فصل اول در بیان دوا و غذا و ذوالخاصیه و مرکب القوی و فادزهر و سم و دواى مسهل و ملین و اقسام هر یک	۱۵
فصل دویم در بیان مرکب القوی و ذوالخاصیه و تأثیر هر یک از این‌ها	۱۹
تأثیر فادزهر و تریاق	۲۱
تأثیر سم	۲۱
تأثیر سایر ادویه	۲۱
فصل سیم در بیان مزاج و اقسام امزجه و معرفت درجات آن‌ها	۲۳
کیفیت معرفت درجات ادویه و اقسام آن‌ها	۲۴
مرکبات صناعی	۲۶
فصل چهارم در بیان طرق معرفت امزجه ادویه و اغذیه به تجربه و قیاس	۲۷
طریق معرفت امزجه ادویه و اغذیه به قیاس	۲۹
رایحه	۳۱
لون	۳۲
فصل پنجم در بیان سبب اختلاف اقوال اطبا در مامیت و خواص ادویه	۳۵
فصل ششم در بیان طریقه اخذ ادویه و حفظ و حضانت آن‌ها	۳۷
فصل هفتم در بیان اعمار بعضی ادویه مفرده بالاجمال	۴۱
ادویه نباتیه	۴۲
ادویه حیوانیه	۴۳
فصل هشتم در بیان آداب طعام خوردن و آب نوشیدن و اطعمه‌ای که جمع آن‌ها با هم مناسب نیست	۴۵
فصل نهم در بیان احراق ادویه و تحميص و تشویه و قلی و تدبیر و غسل و احکام آن‌ها و دستور آشامیدن چوب چینی و عشب و صافراس و شجرة النبی و کیاکو و شیر شتر و شیر بز و شیر الاغ و لبن النساء و فادزهر و دوغ و ماء الشعیر و ماء القرع و ماء الخیار و غیرها و اتخاذ و صنایع بعضی اشیا	۴۷
احراق بورق که بوره باشد	۴۸
احراق جبسین و زیدالبحر	۴۸
احراق حیه و افعی و اسود سالخ	۴۸
احراق خطاطبف	۴۸
احراق ارنب	۴۸
احراق زجاج	۴۸

رماد زجاج	۴۸
احراق زرنیخ	۴۸
احراق سلحفات	۴۹
احراق سرطان	۴۹
احراق سرطان بحری	۴۹
احراق شنج و صدف	۴۹
احراق عقیق و یشب و یاقوت و امثال این‌ها	۴۹
احراق پسد و مرجان	۴۹
احراق لؤلؤ	۴۹
احراق ملح	۴۹
احراق کهریا	۴۹
احراق اقلیمیا	۴۹
احراق اسرب	۴۹
احراق خيث الحديد	۴۹
احراق آهن و فولاد	۴۹
قتل ذهب	۵۰
تکلیس ذهب	۵۰
دستور جلا دادن و رنگین نمودن	۵۰
احراق فضّه	۵۰
احراق اشم	۵۰
تکلیس فضه	۵۰
احراق قطران	۵۰
احراق پشم و موی سر آدمی و امثال آن	۵۰
احراق اسفنج	۵۰
احراق پوست کدو و حشایش و بزور	۵۰
احراق عود هندی و امثال آن از اخشاب	۵۱
احراق عقرب	۵۱
احراق اهلیج	۵۱
احراق سر بیض	۵۱
تکلیس طلق	۵۱
احراق حلق	۵۱
دستور حلق و حلق بعضی اشیا	۵۱
حل طلق	۵۱
حل ذهب	۵۱
حل ذهب با مروارید	۵۲
صنعت حمام ماریه	۵۲
صنعت دهن طرطیر	۵۲
و اما تشویه و تحميص و تغلیه	۵۲
تشویه توتیا	۵۲
دستور بریان نمودن افیون	۵۲
دبیر	۵۲
تدبیر کمون	۵۳
تدبیر کبریت	۵۳
تدبیر بیش و هری	۵۳
تدبیر ذراویج	۵۳
تدبیر سلاحه	۵۳

تدبیر توتیا به آب غوره	۵۳
تدبیر خبث الحديد	۵۳
تدبیر براده آهن و تنقیه آن	۵۳
تدبیر پوست بیضه	۵۳
تدبیر خسک دانه	۵۴
تدبیر و اصلاح غسل بلادر	۵۴
اصلاح شبرم	۵۴
اصلاح ادویه جهت نشاط	۵۴
اصلاح دبق	۵۴
دستور کوبیدن اشنه	۵۴
تصفیه زبیق	۵۴
آنچه را باید تغسیل نمود که تصویل عبارت از آن است	۵۴
غسل اطیان	۵۴
غسل ادهان	۵۵
غسل شیرج	۵۵
غسل آبار و ائمه و اسفیداج و توتیا و حجر ارمند - شادند و یاقوت و	
زمرد و عقیق و لك و امثال اینها	۵۵
غسل نوره	۵۵
غسل مرداسنگ	۵۵
غسل لاجورد	۵۵
غسل صبر	۵۵
غسل سویق جو و گندم و غیر آن	۵۵
غسل موم	۵۵
دستور آشامیدن چوب چینی	۵۶
دستور آشامیدن عشبہ مغریه	۵۷
طریقه آشامیدن صاصفراس	۵۷
شجره النبی	۵۷
دستور استعمال	۵۷
طریق استعمال شیر شتر	۵۸
دستور آشامیدن شیر بز	۵۸
دستور آشامیدن شیر الاغ	۵۸
دستور آشامیدن لبن النساء	۵۸
دستور آشامیدن فادزهر حیوانی	۵۸
دستور آشامیدن دوح	۵۹
دستور آشامیدن ماء الشعیر	۵۹
دستور اخذ ادهان و گرفتن عرقها و عطرها	۵۹
انتخاخذ دخان کندر	۵۹
انتخاخذ دخان حصی لبنان	۵۹
انتخاخذ غسل بلادر	۵۹
دستور انتخاخذ اسفیداج	۵۹
دستور احراق روی توتیا	۶۰
انتخاخذ توتیا	۶۰
انتخاخذ راسخت	۶۰
انتخاخذ رسکپور	۶۰
انتخاخذ زعفران الحديد	۶۰
انتخاخذ زنجفر که شنجرف نیز نامند بدون احراق	۶۱

انتخاخذ زنجفر به طریق احراق به نار	۶۱
انتخاخذ اسرنج	۶۱
انتخاخذ سلیمانی	۶۱
انتخاخذ مرداسنگ	۶۱
دستور سفید کردن مرداسنگ	۶۱
انتخاخذ زنجارالصناعه	۶۲
انتخاخذ سرکه هندی	۶۲
صنعت عود مطرا	۶۲
انتخاخذ زبدالشمع	۶۲
انتخاخذ طین حکمت	۶۲
انتخاخذ ماء الزجاج	۶۲
انتخاخذ سریشم پنی	۶۲

فصل دهم در بیان معرفت افعال و صفات ادویه مفرده و اسامی آنها به ترتیب حروف تہجی

فصل یازدهم در بیان بعضی اصطلاحات طبیه متداوله

فصل دوازدهم در بیان اوزان طبیه و هندیه و اهل ایران و زبلی

اوزان طبیه	۷۶
اوزان هندیه	۷۶
اوزان متعارفه اهل ایران	۷۶
تحويل درهم به مثقال	۷۷
تحويل مثقال به درهم	۷۷
تحويل مادون درهم به مادون مثقال	۷۷
تحويل مادون مثقال به مادون درهم	۷۷
تحويل ایران بگر به اوزان هندیه	۷۷

فصل سیزدهم در بیان بعض امور متعلقه به نجوم و طبیعیات

فصل چهاردهم در بیان اسامی طب خال والد ماجد مؤلف و والد ماجد قدس الله سرهما و مؤلف

باب اول در بیان ادویه ای که حرف اول آنها الف است

فصل الالف مع الالف	۹۱
فصل الالف مع الباء	۹۲
فصل الالف مع التاء المثناة الفوقانیه	۱۰۱
فصل الالف مع التاء المثله	۱۰۶
فصل الالف مع الجیم	۱۰۸
فصل الالف مع الحاء	۱۱۰
فصل الالف مع الخاء	۱۱۱
فصل الالف مع الدال	۱۱۲
فصل الالف مع الذال	۱۱۲
فصل الالف مع الراء	۱۱۴
فصل الالف مع السین	۱۲۰
فصل الالف مع الشین	۱۲۹
فصل الالف مع الصاد	۱۳۳

باب چهارم در بیان ادویه‌ای که حرف اول آن‌ها تائی

مثله است ۲۳۹

۲۴۰	فصل التاء المثله مع الالف
۲۴۰	فصل التاء مع الجیم
۲۴۰	فصل التاء المثله مع الراء
۲۴۰	فصل التاء المثله مع العین
۲۴۱	فصل التاء مع اللام
۲۴۱	فصل التاء مع المیم
۲۴۲	فصل التاء المثله مع الواو
۲۴۳	فصل التاء مع الیاء

باب پنجم در بیان ادویه‌ای که حرف اول آن‌ها جیم

است ۲۴۵

۲۴۶	فصل الجیم مع الالف
۲۵۰	فصل الجیم مع الباء
۲۵۱	فصل الجیم مع التاء
۲۵۲	فصل الجیم مع الدال
۲۵۳	فصل الجیم مع الراء
۲۵۵	فصل الجیم مع الزاء
۲۵۶	فصل الجیم مع العین
۲۵۶	فصل الجیم مع الغین
۲۵۷	فصل الجیم مع الفاء
۲۵۷	فصل الجیم مع الکاف
۲۵۹	فصل الجیم مع اللام
۲۶۱	فصل الجیم مع المیم
۲۶۲	فصل الجیم مع النون
۲۶۴	فصل الجیم مع الواو
۲۷۱	فصل الجیم مع الیاء

باب ششم در بیان ادویه‌ای که حرف اول آن‌ها حای

مهمله است ۲۷۳

۲۷۴	فصل الحاء مع الالف
۲۷۵	فصل الحاء المهمله مع الباء
۲۸۰	فصل الحاء المهمله مع الجیم
۲۸۸	فصل الحاء مع الدال
۲۸۹	فصل الحاء مع الراء
۲۹۳	فصل الحاء المهمله مع الزاء
۲۹۵	فصل الحاء مع السین
۲۹۵	فصل الحاء مع الشین
۲۹۶	فصل الحاء مع الصاد
۲۹۷	فصل الحاء المهمله مع الضاد
۲۹۸	فصل الحاء المهمله مع اللام
۳۰۱	فصل الحاء المهمله مع المیم
۳۰۴	فصل الحاء المهمله مع النون
۳۰۷	فصل الحاء مع الواو
۳۰۸	فصل الحاء مع الیاء

۱۳۴	فصل الالف مع الطاء
۱۳۵	فصل الالف مع الظاء
۱۳۵	فصل الالف مع الفاء
۱۴۵	فصل الالف مع القاف
۱۴۸	فصل الالف مع الکاف
۱۴۹	فصل الالف مع اللام
۱۵۱	فصل الالف مع المیم
۱۵۵	فصل الالف مع النون
۱۶۴	فصل الالف مع الواو
۱۶۵	فصل الالف مع الهاء
۱۶۷	فصل الالف مع الیاء

باب دویم در بیان ادویه‌ای که حرف اول آن‌ها باء

موحده است ۱۷۱

۱۷۲	فصل الباء مع الالف
۱۸۱	فصل الباء مع الباء
۱۸۲	فصل الباء الموحده مع الخاء
۱۸۳	فصل الباء مع الدال
۱۸۴	فصل الباء مع الراء
۱۸۸	فصل الباء مع الزاء
۱۸۸	فصل الباء مع السین
۱۹۱	فصل الباء مع الشین
۱۹۲	فصل الباء مع الصاد
۱۹۲	فصل الباء مع الطاء
۱۹۴	فصل الباء مع العین
۱۹۴	فصل الباء مع الغین
۱۹۵	فصل الباء مع القاف
۱۹۹	فصل الباء مع الکاف
۲۰۰	فصل الباء الموحده مع اللام
۲۰۵	فصل الباء الموحده مع النون
۲۱۲	فصل الباء الموحده مع الواو
۲۱۵	فصل الباء مع الهاء
۲۱۶	فصل الباء مع الیاء

باب سیم در بیان ادویه‌ای که حرف اول آن‌ها تائی

مثناة فوقانیه است ۲۲۳

۲۲۴	فصل التاء مع الالف
۲۲۵	فصل التاء المثناة فوقانیه مع الباء
۲۲۶	فصل التاء المثناة فوقانیه مع الدال
۲۲۶	فصل التاء المثناة فوقانیه مع الراء
۲۲۸	فصل التاء مع الشین
۲۲۸	فصل التاء المثناة فوقانیه مع الفاء
۲۲۹	فصل التاء المثناة فوقانیه مع المیم
۲۳۱	فصل التاء مع النون
۲۳۲	فصل التاء مع الواو
۲۳۵	فصل التاء مع الهاء
۲۳۵	فصل التاء مع الیاء

باب هفتم در بیان ادویه‌ای که حرف اول آن‌ها خاء
معجمه است

۳۰۹	فصل الخاء مع الالف
۳۱۰	فصل الخاء مع الباء
۳۱۴	فصل الخاء مع التاء
۳۱۴	فصل الخاء مع الزاء
۳۱۸	فصل الخاء مع السين
۳۱۹	فصل الخاء مع الشين
۳۲۰	فصل الخاء مع الصاد
۳۲۲	فصل الخاء مع الطاء
۳۲۳	فصل الخاء مع القاء
۳۲۴	فصل الخاء مع اللام
۳۲۵	فصل الخاء مع الميم
۳۲۷	فصل الخاء مع النون
۳۳۰	فصل الخاء مع الواو
۳۳۲	فصل الخاء مع الياء

باب هشتم در بیان ادویه‌ای که حرف اول آن‌ها ذال
مهمله است

۳۳۳	فصل الذال مع الالف
۳۳۴	فصل الذال المهمله مع الباء
۳۳۵	فصل الذال المهمله مع الجيم
۳۳۶	فصل الذال المهمله مع الخاء
۳۴۱	فصل الذال مع الزاء
۳۴۲	فصل الذال مع القاء
۳۴۴	فصل الذال مع اللام
۳۴۵	فصل الذال مع الميم
۳۴۶	فصل الذال مع النون
۳۴۷	فصل الذال مع الواو
۳۴۸	فصل الذال مع الياء
۳۵۰	فصل الذال مع الياء

باب نهم در بیان ادویه‌ای که حرف اول آن‌ها ذال
معجمه است

۳۵۵	فصل الذال مع الالف
۳۵۶	فصل الذال مع الباء
۳۵۶	فصل الذال مع الزاء
۳۵۷	فصل الذال مع السين
۳۵۷	فصل الذال مع الشين
۳۵۸	فصل الذال مع الصاد
۳۵۹	فصل الذال مع الطاء

باب دهم در بیان ادویه‌ای که حرف اول آن‌ها زاي
مهمله است

۳۶۱	فصل الزاء مع الالف
۳۶۲	فصل الزاء مع الباء
۳۶۵	فصل الزاء مع التاء
۳۶۵	فصل الزاء مع الزاء
۳۶۶	فصل الزاء مع السين

۳۶۶	فصل الزاء مع الخاء
۳۶۷	فصل الزاء مع الدال
۳۶۷	فصل الزاء مع السين
۳۶۸	فصل الزاء مع الصاد
۳۶۸	فصل الزاء مع الطاء
۳۶۹	فصل الزاء مع العين
۳۷۰	فصل الزاء مع القاف
۳۷۰	فصل الزاء مع الميم
۳۷۳	فصل الزاء مع النون
۳۷۳	فصل الزاء مع الواو
۳۷۴	فصل الزاء مع الهاء
۳۷۴	فصل الزاء مع الياء

باب یازدهم در بیان ادویه‌ای که حرف اول آن‌ها زاي
معجمه است

۳۷۷	فصل الزاء مع الالف
۳۷۸	فصل الزاء المعجمه مع الباء
۳۷۹	فصل الزاء مع الجيم
۳۸۲	فصل الزاء مع الزاء
۳۸۳	فصل الزاء المعجمه مع العين
۳۸۶	فصل الزاء مع القاء
۳۸۷	فصل الزاء مع اللام
۳۸۸	فصل الزاء مع الميم
۳۸۹	فصل الزاء مع النون
۳۸۹	فصل الزاء المعجمه مع الواو
۳۹۰	فصل الزاء المعجمه مع الهاء
۳۹۳	فصل الزاء المعجمه مع الياء

باب دوازدهم در بیان ادویه‌ای که حرف اول آن‌ها سين
مهمله است

۳۹۹	فصل السين مع الالف
۴۰۰	فصل السين المهمله مع الباء
۴۰۱	فصل السين مع الخاء
۴۰۲	فصل السين مع الدال
۴۰۳	فصل السين مع الزاء
۴۰۴	فصل السين مع الطاء
۴۰۷	فصل السين مع العين
۴۰۹	فصل السين مع القاء
۴۰۹	فصل السين مع اللام
۴۱۱	فصل السين مع الميم
۴۱۲	فصل السين مع النون
۴۱۵	فصل السين المهمله مع الواو
۴۱۸	فصل السين مع الهاء
۴۲۳	فصل السين المهمله مع الياء

باب سیزدهم در بیان ادویه‌ای که حرف اول آن‌ها

شین معجمه است ۴۳۵

فصل الشین مع الالف ۴۳۶

فصل الشین المعجمه مع الباء ۴۳۸

فصل الشین مع التاء ۴۴۰

فصل الشین مع الجیم ۴۴۰

فصل الشین مع الحاء ۴۴۱

فصل الشین مع الراء ۴۴۲

فصل الشین مع الثین ۴۴۳

فصل الشین المعجمه مع الطای ۴۴۳

فصل الشین مع العین ۴۴۳

فصل الشین مع الفاء ۴۴۴

فصل الشین مع القاف ۴۴۴

فصل الشین مع الکاف ۴۴۵

فصل الشین مع اللام ۴۴۶

فصل الشین مع المیم ۴۴۷

فصل الشین مع النون ۴۴۸

فصل الشین مع الواو ۴۴۸

فصل الشین مع الیا ۴۵۰

باب چهاردهم در بیان ادویه‌ای که حرف اول آن‌ها

صاد مهمله است ۴۵۵

فصل الصاد مع الالف ۴۵۶

فصل الصاد مع الباء ۴۵۷

فصل الصاد مع الحاء ۴۵۸

فصل الصاد مع الدال ۴۵۹

فصل الصاد مع الراء ۴۶۰

فصل الصاد مع العین ۴۶۱

فصل الصاد المهمله مع الفاء ۴۶۱

فصل الصاد مع اللام ۴۶۲

فصل الصاد مع النون ۴۶۲

فصل الصاد مع الواو ۴۶۵

باب پانزدهم در بیان ادویه‌ای که حرف اول آن‌ها ضاد

معجمه است ۴۶۷

فصل الضاد مع الالف ۴۶۸

فصل الضاد مع الباء ۴۶۸

فصل الضاد مع الجیم ۴۶۹

فصل الضاد مع الراء ۴۶۹

فصل الضاد مع العین ۴۷۰

فصل الضاد مع الفاء ۴۷۰

فصل الضاد مع المیم ۴۷۱

باب شانزدهم در بیان ادویه‌ای که حرف اول آن‌ها

ظای مهمله مشاله است ۴۷۳

فصل الظاء مع الالف ۴۷۴

فصل الظاء مع الباء ۴۷۴

فصل الظاء مع الحاء ۴۷۵

فصل الطاء مع الخاء ۴۷۶

فصل الطاء مع الراء ۴۷۶

فصل الطاء مع الفاء ۴۷۹

فصل الطاء مع اللام ۴۷۹

فصل الطاء مع الیا ۴۸۰

باب هفدهم در بیان ادویه‌ای که حرف اول آن‌ها ظای

معجمه مشاله است ۴۸۷

فصل الطاء مع الباء ۴۸۸

فصل الطاء مع الفاء ۴۸۸

فصل الطاء مع اللام ۴۸۸

فصل الطاء مع الیا ۴۸۸

باب هجدهم در بیان ادویه‌ای که حرف اول آن‌ها عین

مهمله است ۴۹۱

فصل العین مع الالف ۴۹۲

فصل العین مع الباء ۴۹۳

فصل العین مع التاء ۴۹۳

فصل العین مع الجیم ۴۹۳

فصل العین مع الدال ۴۹۳

فصل العین مع الراء ۴۹۴

فصل العین مع السین ۴۹۵

فصل العین مع الشین ۴۹۶

فصل العین مع الصاد ۴۹۹

فصل العین مع الضاد ۵۰۰

فصل العین مع الظاء ۵۰۰

فصل العین المهمله مع الفاء ۵۰۱

فصل العین مع القاف ۵۰۲

فصل العین مع الکاف ۵۰۴

فصل العین مع اللام ۵۰۵

فصل العین مع النون ۵۰۶

فصل العین مع الواو ۵۱۱

فصل العین مع الیا ۵۱۳

باب نوزدهم در بیان ادویه‌ای که حرف اول آن‌ها غین

معجمه است ۵۱۵

فصل الغین مع الالف ۵۱۶

فصل الغین المعجمه مع الباء ۵۱۹

فصل الغین مع الدال ۵۱۹

فصل الغین مع الراء ۵۱۹

فصل الغین مع الزاء ۵۲۱

فصل الغین مع الضاد ۵۲۱

فصل الغین مع اللام ۵۲۲

فصل الغین مع الواو ۵۲۲

باب بیستم در بیان ادویه‌ای که حرف اول آن‌ها فا

است ۵۲۳

فصل الفاء مع الالف ۵۲۴

فصل الکاف مع الشين	۶۰۵
فصل الکاف مع العين	۶۰۶
فصل الکاف مع الفاء	۶۰۶
فصل الکاف مع الکاف	۶۰۷
فصل الکاف مع اللام	۶۰۸
فصل الکاف مع الميم	۶۱۲
فصل الکاف مع النون	۶۱۷
فصل الکاف مع الواو	۶۱۹
فصل الکاف مع الهاء	۶۲۰
فصل الکاف مع الياء	۶۲۱

باب بیست و سیم در بیان ادویه‌ای که حرف اول آن‌ها لام است

فصل اللام مع الالف	۶۲۴
فصل اللام مع الباء	۶۲۶
فصل اللام مع التاء	۶۳۱
فصل اللام مع الجيم	۶۳۱
فصل اللام مع الحاء	۶۳۲
فصل اللام مع الخاء	۶۳۴
فصل اللام مع السين	۶۳۴
فصل اللام مع الصاد	۶۳۷
فصل اللام مع العين	۶۳۷
فصل اللام مع الفاء	۶۳۸
فصل اللام مع القاف	۶۳۹
فصل اللام مع الکاف	۶۳۹
فصل اللام مع النون	۶۳۹
فصل اللام مع الواو	۶۴۰
فصل اللام مع الهاء	۶۴۴
فصل اللام مع الياء	۶۴۴

باب بیست و چهارم در بیان ادویه‌ای که حرف اول آن‌ها میم است

فصل الميم مع الالف	۶۴۷
فصل الميم مع التاء	۶۴۸
فصل الميم مع الجيم	۶۵۸
فصل الميم مع الخاء	۶۵۹
فصل الميم مع الدال	۶۶۰
فصل الميم مع الزاء	۶۶۱
فصل الميم مع السين	۶۶۱
فصل الميم مع الشين	۶۶۸
فصل الميم مع الصاد	۶۶۸
فصل الميم مع الضاد	۶۷۰
فصل الميم مع الغين	۶۷۱
فصل الميم مع القاف	۶۷۳
فصل الميم مع الکاف	۶۷۳
فصل الميم مع اللام	۶۷۴
فصل الميم مع النون	۶۷۵
فصل الميم مع الواو	۶۷۵
فصل الميم مع الهاء	۶۷۵
فصل الميم مع الياء	۶۷۵

فصل الفاء مع التاء	۵۲۸
فصل الفاء مع الجيم	۵۲۹
فصل الفاء مع الزاء	۵۳۱
فصل الفاء مع السين	۵۳۳
فصل الفاء مع الشين	۵۳۴
فصل الفاء مع الضاد	۵۳۴
فصل الفاء مع الطاء	۵۳۵
فصل الفاء مع القاف	۵۳۶
فصل الفاء مع اللام	۵۳۶
فصل الفاء مع النون	۵۳۹
فصل الفاء مع الواو	۵۳۹
فصل الفاء مع الهاء	۵۴۲
فصل الفاء مع الياء	۵۴۲

باب بیست و یکم در بیان ادویه‌ای که حرف اول آن‌ها قاف است

فصل القاف مع الالف	۵۴۵
فصل القاف مع الباء	۵۴۶
فصل القاف مع التاء	۵۴۸
فصل القاف مع الجيم	۵۴۹
فصل القاف مع الحاء	۵۴۹
فصل القاف مع الخاء	۵۴۹
فصل القاف مع الدال المهملة	۵۵۲
فصل القاف مع الزاء	۵۵۲
فصل القاف مع السين	۵۵۲
فصل القاف مع الشين	۵۵۲
فصل القاف مع الضاد	۵۵۲
فصل القاف مع الطاء	۵۵۲
فصل القاف مع القاف	۵۵۲
فصل القاف مع اللام	۵۵۲
فصل القاف مع النون	۵۵۲
فصل القاف مع الواو	۵۵۲
فصل القاف مع الهاء	۵۵۲
فصل القاف مع الياء	۵۵۲

باب بیست و دوم در بیان ادویه‌ای که حرف اول آن‌ها کاف است

فصل الکاف مع الالف	۵۸۵
فصل الکاف مع الباء	۵۸۶
فصل الکاف مع التاء	۵۹۰
فصل الکاف مع الجيم	۵۹۴
فصل الکاف مع الحاء	۵۹۵
فصل الکاف مع الخاء	۵۹۵
فصل الکاف مع الدال	۵۹۶
فصل الکاف مع الزاء	۵۹۶
فصل الکاف مع السين	۵۹۶
فصل الکاف مع الشين	۵۹۶
فصل الکاف مع الصاد	۵۹۶
فصل الکاف مع الضاد	۵۹۶
فصل الکاف مع الطاء	۵۹۶
فصل الکاف مع القاف	۵۹۶
فصل الکاف مع اللام	۵۹۶
فصل الکاف مع النون	۵۹۶
فصل الکاف مع الواو	۵۹۶
فصل الکاف مع الهاء	۵۹۶
فصل الکاف مع الياء	۵۹۶

۷۲۲	فصل الیاء مع الالف
۷۲۳	فصل الیاء مع الباء
۷۲۴	فصل الیاء مع التاء
۷۲۶	فصل الیاء مع الراء
۷۲۶	فصل الیاء مع القاف
۷۲۶	فصل الیاء مع النون
۷۲۶	فصل الیاء مع الواو

۷۲۷ خاتمه

۸۳۳ برخی واحدهای اندازه گیری (طول و وزن)

۸۳۵ نمایه و فهرست موضوعی

۶۷۹	فصل المیم مع النون
۶۷۹	فصل المیم مع الواو
	فصل در بیان جودت مومیایی و کیفیت و خواص و منافع و طرق استعمال آن
۶۸۳	فصل المیم مع الهاء
۶۸۵	فصل المیم مع الیاء

باب بیست و پنجم در بیان ادویه‌ای که حرف اول

آن‌ها نون است ۶۸۹

۶۹۰	فصل النون مع الالف
۶۹۴	فصل النون مع الباء
۶۹۵	فصل النون مع الحاء
۶۹۶	فصل النون مع الخاء
۶۹۷	فصل النون مع الدال
۶۹۷	فصل النون مع الراء
۶۹۸	فصل النون مع السین
۶۹۹	فصل النون مع الشین
۷۰۰	فصل النون مع العین
۷۰۱	فصل النون مع الغین
۷۰۱	فصل النون مع الفاء
۷۰۱	فصل النون مع الکاف
۷۰۱	فصل النون مع المیم
۷۰۲	فصل النون مع الواو
۷۰۳	فصل النون مع الهاء
۷۰۳	فصل النون مع الیاء

باب بیست و ششم در بیان ادویه‌ای که حرف اول

آن‌ها واو است ۷۰۷

۷۰۸	فصل الواو مع الالف
۷۰۸	فصل الواو مع الجیم
۷۰۸	فصل الواو مع الدال
۷۰۹	فصل الواو مع الراء
۷۱۱	فصل الواو مع السین
۷۱۲	فصل الواو مع الشین
۷۱۲	فصل الواو مع العین
۷۱۲	فصل الواو مع اللام

باب بیست و هفتم در بیان ادویه‌ای که حرف اول

آن‌ها هاء است ۷۱۳

۷۱۴	فصل الهاء مع الالف
۷۱۴	فصل الهاء مع الدال
۷۱۵	فصل الهاء مع الراء
۷۱۶	فصل الهاء مع اللام
۷۱۷	فصل الهاء مع النون
۷۱۸	فصل الهاء مع الواو

باب بیست و هشتم در بیان ادویه‌ای که حرف اول

آن‌ها یاء مثناة تحتانیه است ۷۲۱

پیش گفتار

حکیم میر محمد حسین خان بهادر فرزند محمدهادی عقیلی خراسانی شیرازی از پزشکان نامدار شیراز بودند اما با قامت در خراسان لقب خراسانی هم به ایشان داده شده است.

وی پس از آموختن مقدمات پزشکی در نزد پدر (محمدهادی عقیلی) همانگونه که در کتاب مخزن آورده است نزد میر محمدعلی الحسینی ادامه راه دانش پزشکی را فرا گرفت.

از آثار وی می توان به کتاب های زیر اشاره نمود که البته برخی از آن ها در دسترس نیستند:

- مخزن الادویه
- قرابادین کبیر
- خلاصة الحکمه
- معالجات عقیلی
- قرابادین صغیر
- رساله ای در باب صحا اطفال
- رساله حجامت
- رساله عرق معدنی
- رساله ای در باب جنین
- معالجه ذات الریه اطفال

یکی از برجسته ترین آثار محمدحسین خان عقیلی کتاب مخزن الادویه است که در سال ۱۱۸۵ ق در باب مفردات دارویی توسط وی نگاشته شد. مخزن الادویه در چهارده فصل به نگارش در آمده است بدین شرح می باشد:

- فصل اول در بیان دوا و غذا و ذوالخاصیه و مرکب القوی و فادزهر و ... و ملین و اقسام هر يك بالاجمال
- فصل دوم در بیان مرکب القوی و ذوالخاصیه و تأثیر هر يك از آنها از قوت و سیم
- فصل سیم در بیان مزاج و اقسام امزجه و معرفت درجات آنها
- فصل چهارم در بیان طرق معرفت امزجه ادویه و اغذیه به تجربه و قیاس
- فصل پنجم در بیان سبب اختلاف اقوال اطباء در ماهیت و خواص ادویه و اسامی کسانی که متوجه به تحقیق و جمع و تألیف ادویه شده اند باختصار
- فصل ششم در بیان طریقه اخذ ادویه و حفظ و حضانت آنها
- فصل هفتم در بیان اعمار بعض ادویه مفرده و زمان بقای قوت آنها
- فصل هشتم در بیان آداب طعام خوردن و آب نوشیدن و اطعمه ای که جمع آنها با هم مناسب نیست
- فصل نهم در دستورات احراق بعض ادویه و تحميص و تشویه و تقلیه و تدبیر و غسل و آشامیدن چوب چینی و عشب و شجرة النبی و غیرها و اتخاذ و صنایع بعض ادویه و احکام هر يك
- فصل دهم در بیان معرفت بعض افعال ادویه مفرده و خواص آنها
- فصل یازدهم در بیان بعض اصطلاحات طبیه
- فصل دوازدهم در بیان بعض اوزان طبیه و هندیه و فارسیه

- فصل سیزدهم در بیان بعض امور متعلقه به نجوم
- فصل چهاردهم در بیان اسناد طب

در فصل های نخستین مبانی پزشکی ایرانی و داروسازی، شش اصل ضروری برای حفظ سلامتی، تدابیر داروها، اصطلاحات طبی و اوزان و مکیال، دانش نجوم در داروسازی و... آورده شده است.

در فصل چهاردهم مفردات دارویی (گیاهی، حیوانی، معدنی) به ترتیب حروف الفبا با ذکر نام های دیگر در زبان کشورها و گویش شهرهای مختلف، ریخت شناسی، رویشگاه گیاهان، طبع، افعال و خواص، منافع و ضررها، مصلحات و مقدار شربت آن ها و اشتباهات آن ها با استفاده از منابع معتبر آورده شده است و در خاتمه بعضی اصطلاحات دشوار کتاب آورده شده است.

بعضی از واحدهای اندازه گیری موجود در کتاب با معادل آن ها آورده شده است و در پایان فهرست موضوعی جهت آسودگی در یافتن موضوع یا کلمه ای خاص آورده شده است.

به قول حکیم محمد حسین خان عقیلی:

توقع از ناظران منصف آن که هر جا رسم و خطایی مشاهده نمایند بعد از تأمل و تعمق بلیغ به قلم اصلاح مزین سازند و در مقام خرده گیری درنایند و ناقص و ضایع نگذارند.